

ND-107

November-2023

M.Com., Sem.-III

504 (EA) : Management Accounting – I

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

1. “સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ એ નાણાંકીય હિસાબી પદ્ધતિ અને પડતર હિસાબી પદ્ધતિનું સંયોજન છે.” આ વિધાન સાથે તમે સંમત છો ? શા માટે ? સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિમાં નાણાંકીય હિસાબી પદ્ધતિ અને પડતર હિસાબી પદ્ધતિના કયા ભાગનો સમાવેશ થાય છે તે વર્ણવો. 14
- અથવા
1. ‘લાઈ ડેપો’ કંપની લિમિટેડ વસ્તુ ‘જોય’નું ઉત્પાદન કરે છે અને તેના પ્રત્યક્ષ માલસામાન ખર્ચ અંગે નીચે મુજબ અંદાજ મૂકવામાં આવ્યો છે : 14
- માલસામાન ‘Y’ : દરેક વસ્તુ ‘જોય’ માટે 35 એકમો ₹ 70ના ભાવે ઉપરોક્ત બજેટમાં સમાવેશ થયા બાદ માલસામાન ‘Y’ની કિંમત વધીને એકમ દીઠ ₹ 105 થવા પામી. આ માહિતીના સંદર્ભમાં સંચાલકોએ કરેલ બજાર અભ્યાસ પ્રમાણે માલસામાન ‘Z’ અગાઉના માલસામાન ‘Y’ના અવેજ તરીકે ચાલી શકે તેમ છે. અને તે એકમદીઠ ₹ 91ના ભાવે મળે તેમ છે.
- બજેટ સમયના અંતે માલસામાન પડતરના પત્રક મુજબ એમ જણાયું છે કે વસ્તુ ‘જોય’ના 5000 એકમો તૈયાર કરવા માટે માલસામાન ‘Y’ નીચે મુજબ વપરાયો :
- વપરાયેલ જથ્થો : 1,76,750 એકમો, એકમદીઠ ₹ 105.70ની પડતર પ્રમાણે.
- માલસામાન ખર્ચ અંગેના વિચલનોનું નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે પૃથ્થકરણ કરો :
- (i) પ્રણાલિકાગત અભિગમ પ્રમાણે
- (ii) વૈકલ્પિક પડતરના અભિગમને આધારે.
- સંચાલનની દૃષ્ટિએ બંને અભિગમોમાં રહેલ તફાવત સ્પષ્ટ કરો.
2. વિઝડમ લિમિટેડનું વર્ષ 2023 માટે પ્રથમ છ માસનું વેચાણ અંદાજપત્ર નીચે મુજબ છે . 14
માસ	વેચાણ (એકમો)
જાન્યુઆરી	10,000
ફેબ્રુઆરી	12,000
માર્ચ	14,000
એપ્રિલ	15,000
મે	15,000
જૂન	16,000

જે તે મહિનાનો આખરનો તૈયાર એકમોનો સ્ટોક તે પછીના મહિનાના વેચાણના એકમોના 20% રહેશે તેવો અંદાજ છે. 1લી જાન્યુઆરી, 2023ના રોજ તૈયાર માલનો સ્ટોક 2700 એકમોનો હતો. કોઈપણ મહિનાની આખરમાં કોઈપણ પ્રકારનો અર્ધતૈયાર માલ હશે નહિ. તૈયાર પેદાશના એક એકમના ઉત્પાદનમાં બે પ્રકારનો કાચો માલ વપરાય છે, જેની માહિતી નીચે પ્રમાણે છે.

માલસામાન X : 4 કિલોગ્રામ, કિલોદીઠ ₹ 10

માલસામાન Y : 6 કિલોગ્રામ, કિલોદીઠ ₹ 15

1લી જાન્યુઆરી 2023ના રોજ કાચો માલ Xના 19,000 કિલોગ્રામ અને કાચો માલ Yના 29,000 કિલોગ્રામનો સ્ટોક હાથ પર હતો. દરેક મહિનાના અંતે માલસામાનનો આખર સ્ટોક તે પછીના મહિનાની ઉત્પાદનની જરૂરીયાતનો અડધો રહેશે.

નીચેના અંદાજપત્ર તૈયાર કરો :

- પ્રથમ ત્રિમાસિક ઉત્પાદન અંદાજપત્ર (મહિનાદીઠ).
- જાન્યુઆરી 2023 થી માર્ચ 2023 સુધીનું કાચી માલસામગ્રી વપરાશ અંદાજપત્ર (મહિનાદીઠ)
- પ્રથમ ત્રિમાસિક માલસામાન ખરીદી અંદાજપત્ર.

અથવા

- ‘પ્રમાણપડતર પદ્ધતિ’ અને ‘અંદાજપત્રીય અંકુશ’ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો. અસરકારક અંદાજપત્રીય અંકુશ પ્રણાલીની સ્થાપના માટે આવશ્યક જરૂરિયાતો કઈ છે ?

14

- સુપર કંપની લિમિટેડ એક પ્રમાણિત વસ્તુનું ઉત્પાદન કરે છે. મૂળ બજેટ પ્રમાણે વાર્ષિક ઉત્પાદન 10,000 એકમોનું હતું. પરંતુ તે મુદત દરમિયાન ખરેખર ઉત્પાદન અને વેચાણ 9,000 એકમોનું થયું હતું. પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ મજૂરી કલાકદીઠ ₹ 8 છે. ચલિત પ્રમાણ પરોક્ષ ખર્ચનો વસુલાતનો પ્રમાણ દર કલાક દીઠ ₹ 10 છે. અન્ય માહિતી નીચે પ્રમાણે છે :

વિગત	એકમ દીઠ પ્રમાણ પડતર (₹)	ખરેખર પડતર (₹)
પ્રત્યક્ષ માલસામાન	20	1,85,000
મજૂરી ખર્ચ	24	2,18,000
ચલિત પરોક્ષ ખર્ચ	30	2,71,000
સ્થિર પરોક્ષ ખર્ચ	16	1,63,000
ખરેખર વેચાણ	—	9,10,000

વિચલન અંગેની માહિતી :

- પ્રત્યક્ષ માલસામાન ભાવ વિચલન અને પ્રત્યક્ષ માલસામાન વપરાશ વિચલન બંને પ્રતિકૂળ છે. બંને વિચલનોનું પ્રમાણ 2 : 3 છે.
- પ્રત્યક્ષ મજૂરી દર વિચલન અનુકૂળ છે, જ્યારે મજૂર કાર્યક્ષમતા વિચલન પ્રતિકૂળ છે. બંને વિચલનોનું પ્રમાણ 1 : 2 છે.
- ચલિત પરોક્ષ ખર્ચ દર વિચલન અનુકૂળ છે અને ચલિત પરોક્ષ ખર્ચ કાર્યક્ષમતા વિચલન પ્રતિકૂળ છે. બંને વિચલનોનું પ્રમાણ 5 : 6 છે.
- સ્થિર પરોક્ષ ખર્ચ વિચલન પ્રતિકૂળ અને સ્થિર પરોક્ષ ખર્ચ જથ્થા વિચલન પ્રતિકૂળ છે. બંને વિચલનોનું પ્રમાણ 1.5 : 8 છે.
- વેચાણ ક્ષિપ્ર વિચલન અનુકૂળ ₹ 10,000 છે. ખરેખર નફો બજેટ પ્રમાણે શોધી મેળવણી પત્રક તૈયાર કરો.

અથવા

3. વિચલનની હિસાબી નોંધ અંગેની 'આંશિક યોજના' અને 'એકાંકી યોજના'નો તફાવત આપો. 14
4. (A) મહાદેવ કંપની લિમિટેડ, નવી મુંબઈમાં પોતાની ફેક્ટરીમાં પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે. ભૂતકાળના હિસાબો પરથી જણાય છે કે સરેરાશ માસિક ₹ 24,000 લેખે માલસામાન ખર્ચ વિચલન થવા પામે છે. આ વિચલનનું કારણ શોધી શકાય અને તેને દૂર કરી શકાય તો તે માટે એક માસનો સમય અનિવાર્ય છે. આવું કારણ દૂર થતાં એક માસ સુધી લાભકારક અસર રહે તેવી ધારણા છે. વિચલનની તપાસનો ખર્ચ ₹ 4,000 છે. વિચલનનું કારણ દૂર કરવા માટે થતો ખર્ચ ₹ 8,000 છે. આ કારણ શોધાય તેની સંભાવના 0.40 જેટલી છે. વિચલનની તપાસ આરંભવી જોઈએ ? શા માટે ? તપાસ જરૂરી બને તે રીતે કારણ શોધી શકાશે તેવી ન્યૂનતમ સંભાવના કેટલી ? 7
- (B) ખર્ચ-લાભ મોડલ (Cost Benefit model) સમજાવો. 7
- અથવા
4. વિચલનોનું અર્થઘટન કરતા ઉપસ્થિત થતા પ્રશ્નોની વિગતે ચર્ચા કરો. 14
5. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો : (ગમે તે સાત) 14
- (1) નીચેનામાંથી કયું નાણાકીય અંદાજપત્ર છે ?
- (a) રોકડ અંદાજપત્ર (b) કાર્યશીલ મૂડી અંદાજપત્ર
(c) મૂડી અંદાજપત્ર (d) ઉપરના બધા જ
- (2) અંદાજપત્રીય અંકુશ કોના અમલમાં ઉપયોગી છે ?
- (a) પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિ (b) સીમાંત પડતર પદ્ધતિ
(c) ગુણોત્તર વિશ્લેષણ (d) તકનીકી વિશ્લેષણ
- (3) નીચેનામાંથી કયું અંદાજપત્રીય પ્રણાલીનું પ્રથમ પગલું છે અને બાકીના અંદાજપત્રો તેના પર આધારિત છે ?
- (a) રોકડ અંદાજપત્ર (b) ઉત્પાદન અંદાજપત્ર
(c) વેચાણ અંદાજપત્ર (d) સર્વગ્રાહી અંદાજપત્ર
- (4) નીચેનામાંથી કયા ઉત્પાદન અંદાજપત્ર સાથે સંબંધિત ગૌણ અંદાજપત્ર છે ?
- (a) કાયામાલનું અંદાજપત્ર
(b) મજૂરી ખર્ચ અંદાજપત્ર
(c) ઉત્પાદન પરોક્ષ ખર્ચ અંદાજપત્ર
(d) ઉપરના બધા જ
- (5) પ્રમાણ પડતર પ્રક્રિયામાં મૂળભૂત પ્રમાણની સ્થાપના _____ માટે થાય છે.
- (a) લાંબાગાળા (b) વર્તમાન સમય
(c) ટૂંકાગાળા (d) અનિશ્ચિત સમય

- (6) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ શબ્દ સૌપ્રથમ ક્યારે વપરાયો ?
- (a) 1970 (b) 1950
(c) 1940 (d) 1931
- (7) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ શબ્દ કોણે શોધ્યો ?
- (a) આર.એન. કાર્ટર (b) જેમ્સ એચ. બ્લીસ
(c) ફીલીપ કોટલર (d) એફ.ડબલ્યુ. ટેલર
- (8) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિનું કાર્યક્ષેત્ર કયું છે ?
- (a) પડતર હિસાબી પદ્ધતિ (b) અંદાજપત્ર પ્રક્રિયા
(c) પૂર્વાનુમાન (d) ઉપરના બધા જ
- (9) કામગીરી વચલન = _____.
- (a) મૂળ પ્રમાણો - સુધારેલા પ્રમાણો
(b) સુધારેલા પ્રમાણો - ખરેખર પરિણામો
(c) મૂળ પ્રમાણો - ખરેખર પરિણામો
(d) આમાંથી એકપણ નહિં
- (10) $C < (1 - P) L$ ના સૂત્રમાં Lનો અર્થ થાય _____.
- (a) ચોખ્ખો લાભ (b) તપાસનો ખર્ચ
(c) ચોખ્ખી ખોટ (d) ઉપરનામાંથી એકપણ નહિં
- (11) નીચેનામાંથી કયુ ખર્ચ-વચલન તપાસનું મોડલ નથી ?
- (a) આંકડાશાસ્ત્રીય સૂચકતા મોડલ
(b) ખર્ચ-લાભ મોડલ
(c) અંકુશ-ચાર્ટ મોડલ
(d) આલેખ મોડલ
- (12) જે. બેટ્ટીના મતે પ્રમાણપડતર પદ્ધતિ આપેલ પરિસ્થિતિમાં _____ નું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
- (a) અપેક્ષિત પડતર (b) વર્તમાન પડતર
(c) ઐતિહાસિક પડતર (d) ઉપરમાંથી એકપણ નહિં

ND-107

November-2023

M.Com., Sem.-III**504 (EA) : Management Accounting – I**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

1. "Management Accounting is a combination of Financial Accounting and Cost Accounting." Do you agree with the statement ? Why ? Enumerate which parts of Financial Accounting and Cost Accounting are included in Management Accounting. **14**

OR

1. 'Laugh Depo' manufactures product 'Joy' and the direct material cost is budgeted as follows : **14**

Material Y : 35 units at ₹ 70 each for every unit of product 'Joy'.

The price of material Y has gone up after the above budget was formed to ₹ 105 per unit.

In the light of this information, the management has carried out a market study to confirm that material Z can work as its substitute and is available at ₹ 91 per unit.

At the end of the budget period the statement of material indicated that product 'Joy' was produced to the extent of 5000 units by using material Y as follows :

Quantity used : 1,76,750 units at the cost of ₹ 105.70

Analyse the Material Cost Variances :

- (i) as per the Traditional Approach
(ii) as per the Opportunity Cost Approach

Explain the difference in both approaches from the view point of Management.

2. Following is the sales budget for the first six months of the year 2023 in respect of Wisdom Limited : **14**

Month	Sales (units)
January	10,000
February	12,000
March	14,000
April	15,000
May	15,000
June	16,000

Finished goods inventory at the end of each month is expected to be 20% of budgeted sales quantity for the following month. Finished goods inventory was 2700 units on January 1, 2023. There would be no work-in-progress at the end of any month.

Each unit of finished product requires two types of raw materials as detailed below :

Material X : 4 kgs @ ₹ 10/kg

Material Y : 6 kgs @ ₹ 15/kg

Material on hand on January 1, 2023 was 19,000 kgs of material X and 29,000 kgs of material Y. Monthly closing stock of material is budgeted to be equal to half of the requirements of next month's production.

Prepare the following budgets :

- Monthly production quantity for the quarter due.
- Monthly raw material consumption quantity budget from January 2023 to March 2023.
- Materials purchase quantity budget for the quarter one.

OR

2. Distinguish between 'Standard Costing' and 'Budgetary Control'. What are the essential requirements for installing an efficient system of Budgetary control ? 14

3. Super Company Limited manufactures a standard product. Annual budget for production is 10,000 units but actual production and sales were 9,000 units. Direct wages standard rate per hour is ₹ 8 and variable overhead standard rate per hour is ₹ 10. 14

Other information is as under :

Particulars	Per unit Standard Cost (₹)	Actual Cost (₹)
Direct Materials	20	1,85,000
Direct Wages	24	2,18,000
Variable Overheads	30	2,71,000
Fixed Overheads	16	1,63,000
Actual Sales	—	9,10,000

Information of variances :

- Direct material rate variance and direct material usage variances are unfavourable. Ratio is 2 : 3.
- Direct labour rate variance is favourable but labour efficiency variance is unfavourable. Ratio is 1 : 2.
- Variable overhead expenditure rate variance is favourable and variable overhead efficiency variance is unfavourable. Ratio is 5 : 6.
- Fixed overhead variance is unfavourable and fixed overhead quantity variance is unfavourable. Ratio is 1.5 : 8.
- Sales price variance is favourable ₹ 10,000.

Find out actual profit as per budget and prepare reconciliation statement.

OR

3. Explain the difference between 'Partial Plan' and 'Single Plan' regarding accounting treatment of variance. 14

4. (A) Mahadev Company Limited operates a standard costing system in its factory located at New Mumbai. Based on its past record, it appears that the material cost variance happens to be ₹ 24,000 a month, on an average. If the cause of the variance can be found and its correctible, the correction process will require one month. This correction is likely to have favourable effect for a period of one month. The investigation of variance will cost ₹ 4,000. Correction of the cause of variance will cost ₹ 8,000 and the probability for finding the cause is 0.40. Would you recommend launching an investigation? Why?

What is the minimum probability of finding a correctable cause that would justify an investigation? 7

(B) Explain Cost Benefit Model. 7

OR

4. Explain in detail the problems arising in interpretation of variance. 14

5. Select the correct option from given choices : (any seven) 14

(1) Which one of the following is a financial budget?

- (a) Cash Budget (b) Working Capital Budget
(c) Capital Budget (d) All of the above

(2) Budgetary control helps in implementation of

- (a) Standard Costing (b) Marginal Costing
(c) Ratio Analysis (d) Technical Analysis

(3) Which budget is the first step of budgetary system and all other budgets depend on it?

- (a) Cash Budget (b) Production Budget
(c) Sales Budget (d) Master Budget

(4) Which of the following are subsidiary of production budget?

- (a) Raw material budget
(b) Labour cost budget
(c) Manufacturing overheads budget
(d) All of the above

(5) The basic standard within the standard costing process is established for _____.

- (a) a long period (b) the current period
(c) the short period (d) an indefinite period

- (6) When was the term Management Accounting coined ?
(a) 1970 (b) 1950
(c) 1940 (d) 1931
- (7) Who discovered the term Management Accounting ?
(a) R.N. Carter (b) James H. Bliss
(c) Philip Kotler (d) F.W. Taylor
- (8) What is the scope of Management Accounting ?
(a) Cost Accounting (b) Budgeting
(c) Forecasting (d) All of the above
- (9) Operating Variance = _____
(a) Original Standards – Revised Standards
(b) Revised Standards – Actual Results
(c) Original Standards – Actual Results
(d) None of these
- (10) In the formula $C < (1 - P)L$, L denotes for _____
(a) Net Benefit (b) Cost of investigation
(c) Net Loss (d) None of these
- (11) Which is not a cost-variance investigation model ?
(a) Statistical signification model
(b) Cost-benefit model
(c) Control chart model
(d) Graphical model
- (12) As per J. Batty, Standard Cost represents _____ under given conditions.
(a) Anticipated costs (b) Current costs
(c) Historical costs (d) None of the above
-